

INKLUZIJA DJECE SA SMETNJJAMA VIDA

PRAVILNIK

- Djeca sa smetnjama vida su djeca sa djelimičnim ili potpuno umanjenim sposobnostima vidnog sistema da prime nadražaje i razlikuju se:
 - - djeca sa slabovidošću koja imaju smetnje u vizuelnoj percepciji, suženju vidnog polja, oštine i preostalog vida.
 - - djeca bez ostatka vida koja imaju minimalni ostatak vida ili su bez ostatka vida u zavisnosti od stepena oštine vida, prisustva percepcije svjetlosti, kvaliteta vidnog polja i upotrebe ostalih čula

Pod slabovidnošću se podrazumijeva:

1. vidna sposobnost na boljem oku s korekcijskim staklom na 10% do 40% normalne oštine vida

2. vidna sposobnost na boljem oku s korekcijskim staklom koja je i veća od 40%, ali se predviđa i pogoršanje vida

3. vidna sposobnost na boljem oku s korekcijskim staklom koja je i manja od 10% do najmanje 5% normalne oštine vida kad se pokazuje uspješno služenje takvim vidom

Slabovidošću se uglavnom smatra stanje koje se može “popraviti” upotrebom optičkih pomagala

- Povećati tekst
 - Jače osvjetljenje
 - Djeca sa slabovidošću malo slabije vide od djece koje nemaju smetnje
 - Vid se troši od upotrebe
 - Lakše je raditi sa djecom sa umanjenim sposobnostima vidjenja nego sa djecom bez ostatka vida
-

Upis u školu – slabovido dijete

- Slabovidošću se uglavnom smatra stanje koje se može “popraviti” upotrebom optičkih pomagala

- vizualno dobro funkcioniše u zatvorenom prostoru pod vještačkim svjetlom/ sjedi tako da mu prirodno osvjetljenje odgovara;
- dobro funkcioniše u uslovima dvodimenzionalnog gledanja
- vizualnim sposobnostima može riješiti zadatke koji su im postavljeni → kasnije tokom dana bi će izuzetno umorni, žaliti se na glavobolje (pojava češća kod djece s dobrom koncentracijom)
- postiglo je neuspjeh na testovima koji se pripisuje nekim drugim teškoćama

- **Slijepo dijete:**

- dilema učitelja → što u pripremnom razdoblju?
- udžbenici i gradivo u potpunosti prilagođeni vizualnom funkcionisanju
- Brajev udžbenik bez taktilnih slika
- što će raditi slijepo dijete u vrijeme kada druga djeca rade predvježbe za pisanje ili slikaju? Sve što i druga djeca (uz adaptacije)!

Slijepo dijete kao svako drugo - argumenti

(1) RAZVOJNI

- želi raditi sve što i druga djeca

- na **intelektualnom nivou** je svjesno svoje različitosti

(2) SOCIJALIZACIJA

- učenje izraza “*videće*” okoline

- temelji sadržaja orijentacije i kretanja

Simptomi i znakovi koji bi trebali pobuditi sumnju na očne bolesti kod djece su:

- bijela zenica
- dijete ne uočava, odnosno pogledom ne prati predmete i igračke
- dijete škilji, pokriva jedno oko rukom, naginje glavu
- neprirodan položaj ili neusklađenost pokreta očiju (strabizam)
- spontani, ritmički trzaji očiju (nistagmus)
- pretjerano suženje i crvenilo očiju
- umor, glavobolja ili vrtoglavica pri čitanju

Zatvara li oči
na jarkom
suncu ili
okreće
glavu
prema
svjetlu?

Približava li
predmete
očima?

Približava li svoju
ruku
očima i
udaljava
je od
njih?

Poseže li za
predmetima
koji ne
proizvode
zvukove?

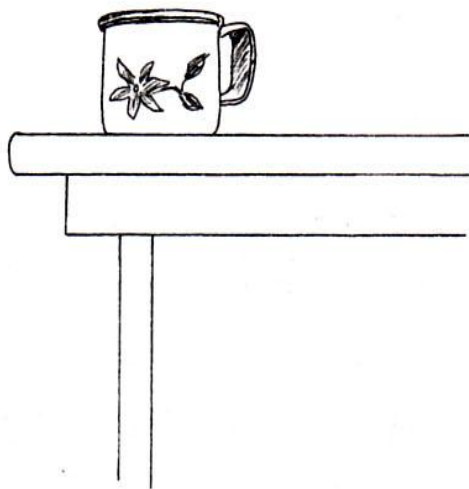

Ovo dijete najbolje vidi predmete kada su udaljeni za dužinu ruke ...

... ali ovo ih dijete najbolje vidi kada su blizu.

Ovo dijete vidi samo predmete koji su sa strane. Da bi vidjelo predmet, ono mora zakrenuti glavu i pogledati predmet sa strane.

Ovo se dijete voli igrati sa sitnim predmetima jer ih najbolje vidi.

Ovo dijete najbolje vidi velike predmete.

Ovo dijete misli da je boca
dalje nego što stvarno jest..

Savjeti kako pomoći slabovidom djetetu

- za vrijeme pisanja po školskoj tabli glasno govorite
- plan table koji je unaprijed pripremljen dajte slabovidom učeniku da bi ga zalijepio u svesci
- kada se dogovarate o veličini slova koja učeniku odgovara, pitajte “*Koje ti se više sviđa?*”, umjesto “*Vidiš li ovo?*”

- eksperimentišite s kredama u boji i drugim raspoloživim sredstvima
- učenik koji sjedi pored slabovidog djeteta sa školske table može prepisati sadržaj table u svesci slabovidog djeteta
- sve što pokazujete cijelom razredu u frontalnom radu, treba biti **u nivou očiju** slabovidog učenika
- naučite učenika o važnosti dobre organizacije u vođenju bilješki u svesci

- obezbijedite konkretni materijal za demonstraciju, kako bi učenik znao o čemu govorite
- upotrebljavajte papir koji ne stvara odsjaj, a ima jače utisnute linije
- ako možete, obezbijedite lokalnu rasvjetu na klupi slabovidog učenika i naučite ga da koristi lupu → napomena: tekstovi treba da se povećavaju, ali povećanje vizualnih zadataka često nije rješenje za slabovidog učenika;
- ukoliko učenik vidi mutno ili ima suženje vidnog polja, a treba da gleda u uvećani tekst, samo se povećava zamagljeni dio vidnog polja, a ništa se ne vidi jasnije

- slabovidom učeniku je potrebno više vremena za pisanje pismenih provjera (50% više vremena u odnosu na ostale učenike) → brzinski testovi se ne smiju primjenjivati
- koristiti neoštećena čula učenika
- vizualni materijal nuditi po nekoliko puta u različitim veličinama → dobra vježba adaptacije

- oslobađanje djeteta u najboljoj namjeri, a samo dijete naprosto koristi situaciju → izbjegavati pritisak, ali i tolerisanje nerada
- Rješenja:
 - zvučna knjiga
 - uvećani crni tisak
 - izbjegavanje crtanja u milimetrima/
mogućnost reljefnog crtanja
 - izbor pisanih ili štampanih slova
 - prilagođavanje geografije itd.

PREPORUKE U RADU

- Multisenzorni pristup
- Korišćenje realnih objekata u igri i svakodnevnim aktivnostima
- Obilje verbalnih informacija
- Sto sa nagibom-tiposkop
- Ispitivanje sredine koncizno i sistematično
- Kontrast
- Brajevo pismo

PREPORUKE U RADU

- Individualan pristup
- Lupa-uvećan font
- Odgovarajući položaj glave
- Indirektno osvetljenje
- Kapa-štitnik
- Izražen kontrast
- Veći font

OPŠTE PREPORUKE

- Adekvatna pozadina
- Boja
- Pokazivač
- Udaljenost materijala
- Posmatranje objekata vertikalno 9-12
- Tempo aktivnosti

Rana intervencija za djecu sa smetnjama vida

PRAVILNIK

- Djeca sa smetnjama vida su djeca sa djelimičnim ili potpuno umanjenim sposobnostima vidnog sistema da prime nadražaje i razlikuju se:
 - - djeca sa slabovidošću koja imaju smetnje u vizuelnoj percepciji, suženju vidnog polja, oštine i preostalog vida.
 - - djeca bez ostatka vida koja imaju minimalni ostatak vida ili su bez ostatka vida u zavisnosti od stepena oštine vida, prisustva percepcije svjetlosti, kvaliteta vidnog polja i upotrebe ostalih čula

Kako postati korisnik

- Komisija za usmjeravanje dece u odgovarajući vaspitno obrazovni program

Resursni centar za đecu i mlade
Podgorica

Podrška roditeljima

- da imaju normalna životna iskustva
- iskustva svakodnevnog života
- komunikaciju sa djetetom
- sva čula stimulirati
- da nauče potrebne vještine

- Svijet je : sopstveno tijelo
- roditelji / most prema okolnom svijetu
- oni moraju da podstiču svoje dete da istražuju svijet

Preporuke roditeljima

- isti staratelji , mogućnost vezivanja
- čujna , primjetna i predvidljiva
- glas , dvije ruke koje drže dijete

- Osoba je više od glasa i ruku
- dodir
- cijelo tijelo
- miris
- glas
- zvukovi

- uzimanje s najavom
- razgovarajte sa bebom prije nego što je dodirnete
- tople ruke
- držite bebu na način da se oseća bezbjedno
- dati dobru podršku tijelu , usmerena na životnu sredinu
- dati priliku da skenira lica i tela drugih
- neka se osećaju razlike

- ne mijenjajte miris (dezodorans , pasta za zube, parfem)
- verbalizujte , šta radite , šta radi dijete
- kažite kada odlazitate
- govorite dok se krećete
- dajte priliku da dodiruje i istražuju objekte
- strukturirajte vrijeme kod djeteta

- deca slušaju koncentrisana glasove i zvukove
- reakcije : leži ili sjedi mirno i ukočeno .
- okreću glavu i svoje uvo
- otvoreno za komunikaciju
- reakcije na zvukove - neočekivane na primer – usisivač -telefon.
- poseže za izvorom zvuka : s a 9 mjeseci

SIGNALI ĐETETA

- Ruke i govor tijela
- otvorene
- zatvorene ruke
- intenzitet pokreta ruku ,nogu , stopala , glave i tijela

SIGNALI ĐETETA

- napetost mišića
- znojenje
- izraz lica
- disanje
- plač
- curenje iz nosa

- Obratite pažnju na signale
- pokušajte da pravilno tumačite signale
- budite na oprezu
- govorite iz srca i iskreno!

Proces uključivanja djeteta s smetnjama vida u vrtić

Kad govorimo o inkluziji, podrazumijevamo

- prilagodjavanje okoline djetetu
- poznavanje specifičnosti njegovog razvoja
- način na koji dijete spoznaje svoju okolinu

Proces uključivanja djeteta s smetnjama vida u vrtić

- Prilagodjavanje prostora
- postavljanje orijentira - taktilne oznake
- napraviti od različitog materijala i biti različitih oblika
- namještaj, odnosno njegov raspored
- raspored stvari, odnosno igračaka
- osvjetljenje prostorije
- količina svjetla

- zavjese -ne smiju biti preguste ali isto tako nije dobro da su previše prozirne
- ukloniti sve prepreke ispred prozora koje mogu uticati na prolazak svjetla u prostoriju
- namještaj da bude mat boje kako ne bi davao odsjaj
- podloga na kojem će dijete raditi
- kontrast ,crna i bijela - plava i žuta boja

- ne postoje posebne igračke za djecu s smetnjama vida osim nekoliko prilagođenih igračaka poput zvučne lopte i društvenih igara
- vaspitač može sam prilagoditi vizuelne igračke
- dodavanjem taktilne ili zvučne oznake
- ostale igračke koje nisu isključivo vizuelne može koristiti i dijete s oštećenjem vida - poput kocaka, posudica i si.
- igračke možemo prilagoditi ističući konture i upotrebljavajući jarke boje.

Proces uključivanja djeteta s smetnjama vida u vrtić

priprema vaspitača

- edukacija
- pružiti mogućnost da izrazi svoje strahove i dileme
- pripremiti i djecu u grupi u koju dijete dolazi
- senzibilizirati i informisati roditelje o dolasku djeteta s smetnjom vida u grupi

Specifičnosti u radu

- vaspitač mora biti edukovan kako bi znao prepoznati potrebe djeteta s smetnjama vida
- znati na koji način se treba odnositi prema djetetu jer ima različit modalitet učenja
- uključiti dijete u većinu aktivnosti u grupii.

Socijalne interakcije

- u interakciji i komunikaciji među vršnjacima važnu ulogu ima vid
- dijete se zbog nedostatka vida ne može spontano uključiti u igru, već se uključuje pozivanjem u igru - nepopularna djeca
- drugi problem je započinjanje interakcije, odnosno komunikacije- djeca prilaze djeci s oštećenjem vida kako bi započeli komunikaciju slijepo dijete zbog nedostatka vida ne shvaća o čemu drugo dijete govori, kao ni geste i mimiku lica djeteta koje je započelo komunikaciju
- ono tada ne reaguje na uobičajen način pa dijete koje je pokušalo započeti komunikaciju - odustaje
- videće dijete ne razumije da slijepom djetetu treba prilagodit način komunikacije
- Vaspitač je taj koji će pomoći u procesu privikavanja kako ostale djece na dijete s smetnjama vida, tako djeteta s smetnjama vida na ostalu djecu

- način obraćanja djetetu.
- djetetu se uvijek treba obraćati imenom kako bi ono znalo da se obraćamo njemu.
- imenom obraćamo i drugoj djeci kako bi dijete s oštećenjem vida moglo pratiti tok događaja u grupi.
- ne govorimo riječi poput tamo, ondje, tu i si
- češće provjeriti razumije li dijete pojedine riječ
-

- Igra se u uči po modelu, odnosno imitacijom djeteta s smetnjom vida je uskraćeno za takav oblik učenja zbog nedostatka vida, stoga ga treba podučiti kako može učestvovati u igri
- upotrebljavati različite materijale
- rad s konkretnim predmetima

Podsticanje vizuelnog funkcionisanja

- razvoj vizuelnih sposobnosti zavisi o vizuelnom iskustvu koje dijete stekne tokom "osjetljive faze"
 - kod djeteta bez oštećenja vida ovo se odvija automatski
 - bolesti oka umanjuju mogućnost stimulacije i posljedično ometaju razvoj vida
- prilagoditi okolinu i sprovoditi vježbe za poboljšanje vizuelnog funkcionisanja

Podsticanje vizuelnog funkcionisanja

- vidne stimulacije
- trening vida
 - svjesnost o vidnim podražajima
 - strategije korišćenja vida u svakodnevnim situacijama
 - usvajanje vještina koje zahtijevaju i vizualnu i kognitivnu percepciju

Vidne stimulacije podstiču

- svjesnost – znanje o tome da je nešto prisutno u vidnom polju
- pažnja – svjesna usmjerenost vida na nadražaj u okolini
- fiksacija – konstantno i direktno gledanje prema objektu
- praćenje – zadržavanje fiksacije na predmetu koji se kreće
- sakade – brzo prebacivanje fiksacije s predmeta na predmet
- skeniranje – pronalaženje određenog predmeta u mnoštvu drugih

PODRUČJE RADA

Vidne stimulacije

- početi što ranije
- sprovoditi dosljedno i kontinuirano u svakodnevnim životnim situacijama
- kratke vježbe
- različitost aktivnosti i materijala
- optimalni uslovi osvjetljenja
- prilagoditi veličinu i udaljenost predmeta

PODRUČJE RADA

- kako bismo odredili vrstu vidnih stimulacija za određeno dijete, potrebne su informacije:
 - o razvijenosti vidnih funkcija i optičkim mogućnostima za njihov razvoj
 - o vidnim stimulacijama koje dijete može primjetiti i razumjeti s obzirom na uzrast
 - o ostalim organskim smetnjama (epi, motorika)
 - o onome što su uočili roditelji
 - o djetetovim aktivnostima

Vidne stimulacije postupak

- koristiti snažne kontraste:
 - svjetlo/tama
 - kretanje/mirovanje
 - svjetlucanje/bez svjetlucanja
- početi u zamračenom prostoru
 - postepeno smanjivati osvjetljenje kako se dijete ne bi uplašilo
- sve aktivnosti ponoviti pri normalnom osvjetljenju
- pažljivo posmatrati djetetove reakcije (ponekad nisu jasno uočljive)

Vidne stimulacije - sredstva

- providna plastika raznih boja
- crteži lica
- disko kugla
- lampice za jelku - (ne)treptajuće
- cijev s mjehurićima
- celofan u boji
- predmeti i materijali jarkih boja

Vidne stimulacije - sredstva

- sijalice (raznih boja)
- svjetleće igračke
- svjetleća kutija
- "crna kutija" – ultraljubičasta svjetiljka i razni fluorescentni materijali
- reflektirajući predmeti
- predmeti i materijali s crno-bijelim uzorcima

Trening vida

- ciljano i sistematično uvježbavanje svih vizuelnih vještina koje djeca bez oštećenja vida usvajaju nesvjesno kroz igru
- ovi programi podstiču dijete da bolje i efikasnije koristi vlastite vizuelne sposobnosti i vještine

Trening vida

- prilagoditi dulžinu i učestalost vježbi
- ne treba istrajati na planiranoj vježbi ako dijete ne pokazuje interes
- dijete treba biti opušteno i u optimalnom položaju za gledanje
- odrediti nivo stimulacije
- dovoljno vremena za reakciju

Vizuelni zadaci

- svjesnost o svjetlu
- fiksacija svjetla
- praćenje svjetla
- svjesnost o objektu
- fiksacija objekta
- praćenje objekta i skeniranje
- koordinacija oko-ruka (hvatanje i manipuliranje) –

- uparivanje/konkretni nivo (boja, oblik, veličina)
- jednostavni prostorni odnosi
- odnos dio-cjelina/konkretni nivo –
- uparivanje/slike (oblici, poznati predmeti, detalji) –
- odnos dio-cjelina/složenije slike

- praćenje, kopiranje oblika, konture
- razlikovanje lik-pozadina –
- vizuelno zatvaranje (closure)
- sparivanje/likovi (apstraktni likovi, slova, brojevi)
- pisanje slova, brojeva

Trening vida - sredstva

- „crna kutija “
- svjetleća kutija
- Program za razvoj efikasnosti vizualnog funkcioniranja (N. Barraga i Morris)
- razni predmeti i materijali

PODRUČJE RADA

Motorna stimulacija

Audativna stimulacija

Olfaktorno-gustativna stimulacija

Orijentacija, kretanje i
samostalnost

Taktilno-kinestetička stimulacija

Sredstva za rad

Vandaag is de ho
en Keesje wil gaag
Het gaat heel p
hij springt en du
laat de moottite kunn
Er is echter één prob
hij voelt dat hij een
moet laten! Had oma he
niet zijn levenskapsje
vlak voor de show.
Als dat maar goed ga

